

Viza pentru Curaçao – Consulul neerlandez Zwartendijk și originile ascunse ale Vizelor de viață

Expoziția "Viza pentru Curaçao – Consulul neerlandez Zwartendijk și originile ascunse ale Vizelor de viață" a fost organizată de Ambasada Regatului Țărilor de Jos la Tokyo pentru a relata mai mult despre celebrele "vize de viață" ale lui Chiune Sugihara prin prezentarea persoanelor care au creat Viza pentru Curaçao și au transformat-o în drept temei pentru vize de viață. Împreună au salvat mii de evrei de persecuție și moarte în 1940. O atenție specială este acordată implicării lui Jan Zwartendijk, cetățean neerlandez, angajat Philips și consul onorific, care se afla în centrul istoriei cu Viza pentru Curaçao, dar întotdeauna spunea cu umilință familiei sale că doar "se străduia să procedeze corect". Expoziția spune povestea vizei prin panouri bilingve bine fondate și afișări de obiecte personale ale lui Jan Zwartendijk.

Stimate Vizitator,

Bine ai venit la această expoziție, care te va duce într-un alt moment și într-un alt loc. Într-o perioadă de război în Europa, când mulți a trebuit să evadeze pentru a-și salva propriile vieți.

Povestește istoria bărbaților și femeilor care, fiind expuși unui mare risc personal, au făcut ce era posibil pentru a ajuta refugiații evrei să găsească o cale sigură de scăpare, prin eliberarea unei vize sau în alte moduri.

Tatăl meu, Jan Zwartendijk, a fost unul dintre ei. Rareori vorbea despre asta pentru că simțea că nu a făcut nimic special. Sunt fericit și onorat că Ambasada Regatului Țărilor de Jos a decis să aducă povestea sa și contribuțiile altora la poporul Japoniei.

Ei își merită locul în istorie și sper că pot fi o sursă de inspirație și în timpul nostru.

Mulțumesc,

Rob Zwartendijk

Viza pentru Curaçao – Consulul neerlandez Zwartendijk și originile ascunse ale Vizelor de viață

În timpul celui de-al doilea război mondial, Germania Nazistă și colaboratorii săi ucid șase milioane de evrei – aproape două treimi din populația evreiască a Europei.

Evadarea în altă țară pare imposibilă. Refugiații au nevoie de o viză pentru țara de destinație, care să le permită să locuiască acolo. Dar țările puțin acceptă refugiații.

Nu pot doar să-și facă bagajele. Pentru a trece prin teritoriul unei țări este nevoie de o viză de tranzit. Dar țările le eliberează numai refugiaților cu o viză de destinație.

Doi refugiați evrei și un diplomat neerlandez găsesc o soluție – o viză pretinsă cu destinația în Curaçao – o insulă neerlandeză din America de Sud.

Un lider al refugiaților din Polonia răspândește vestea despre viza pentru Curaçao, consulul neerlandez Jan Zwartendijk le eliberează de fapt, iar consulul japonez Chiune Sugihara le acceptă ca bază pentru binecunoscutele sale vize de viață.

Această expoziție prezintă persoanele care au creat viza pentru Curaçao – temeiul pentru vizele de viață. Împreună au salvat mii de evrei de persecuție și moarte.

Anii 1930 – furtună iminentă

Anii 1930 sunt o perioadă dureros de provocatoare.

Crahul bursei de valori de pe Wall Street din 1929 provoacă prăbușirea sistemului financiar mondial. Aceasta, la rândul său, provoacă o cădere economică globală, Marea Depresiune. Oamenii din întreaga lume își pierd locurile de muncă și se confruntă cu o sărăcie debilitantă.

Liderii populiști profită de incertitudine, frică și furie pentru a incita la ură și intoleranță față de minorități, susținând că acestea sunt cauza problemelor.

Situația este deosebit de extremă în Germania. În 1933, Hitler devine efectiv un dictator. În același an este deschis primul lagăr de concentrare, Dachau. În următorii ani, Germania anexează țările vecine și adoptă legi care discriminează evreii și alte minorități, inclusiv persoanele cu dizabilități. Legile îi privează pe evrei de drepturile lor civile, îi interzic accesul la majoritatea locurilor de muncă și îi obligă să poarte o Stea a lui David.

În 1938, naștii atacă evreii și distrug proprietățile evreilor din toată Germania și Austria anexată. Mii de evrei sunt arestați și duși în lagăre. Acțiunea devine cunoscută sub denumirea de Noaptea de cristal, sau Noaptea sticlei sparte.

Invazia Poloniei – ucidere și trădare

"Țara noastră a fost înghițită de două puteri lacome și cinice, fiecare intenționând să domine lumea. Evreii polonezi, în număr de trei milioane și jumătate, constituind cea mai mare comunitate evreiască de pe pământ, erau acum în pericol de moarte."

Liderul refugiaților Zorach Warhaftig, memorii postbelice.

Al doilea război mondial începe oficial când, la 1 septembrie 1939, forțele germane invadează Polonia.

Forțele poloneze luptă din greu, dar sunt întrecute de forțele germane puternic mecanizate. După doar o săptămână, trupele germane ajung la periferia Varșoviei, capitala Poloniei.

Sunt nemiloși și imediat încep masacrele. Forțele aeriene germane atacă obiective civile și chiar coloane de refugiați.

Situația devine fără speranță la 17 septembrie, când intră în vigoare acordul secret al Germaniei cu Uniunea Sovietică. Forțele sovietice invadează Polonia și armata poloneză este prinsă în capcană.

La data de 6 octombrie, trupele germane și ruse deja dețin controlul deplin asupra Poloniei. Aproape trei milioane și jumătate de evrei trăiesc în Polonia. O treime din populația Varșoviei este formată din evrei. Lagărele naziste de exterminare din Polonia ocupată nu vor fi construite până în 1942, însă mulți evrei își dau seama că sunt în mare pericol.

Căutarea unui refugiu sigur – un scurt răgaz în Lituania

"Este atât de oribil. Întreaga lume este închisă pentru noi, iar furtunile care fac ravagii peste Europa ajung și aici."

Rabinul Eliezer Yehuda Finkel, directorul Școlii talmudice din Mir.

După invazia germană, sute de mii de refugiați evrei au fugit spre est. Ei călătoresc în orice fel pot, mai mult pe jos, și iau doar ceea ce pot duce.

Aproximativ 15.000 ajung în Lituania neutră. Însă în iunie 1940, peste 200.000 de soldați sovietici intră în Lituania și încep încorporarea acesteia în Uniunea Sovietică.

Refugiații sunt blocați. Ei nu pot ieși din Lituania, deoarece multe țări au adoptat cote stricte de imigrație pentru a limita imigrația evreilor. Ambasadele și consulatele oferă puțin ajutor. Orice speranță pare pierdută.

Doi refugiați evrei de origine neerlandeză, Peppy Lewin și Nathan Gutwirth, schimbă situația. Cu ajutorul unui diplomat neerlandez, ei descoperă o cale neașteptată spre libertate.

Peppy Lewin – o promisiune de cotitură

Născută în 1911, Pessla (Peppy) Sternheim crește în Amsterdam. Peppy este inteligentă și studiază la Universitatea din Berlin. Vorbește fluent neerlandeza și germana.

În anii 1930, Peppy își pierde cetățenia neerlandeză când se căsătorește cu evreul polonez Isaac Lewin. Se stabilesc în Lodz, al doilea oraș ca mărime din Polonia. Lewin este ales în consiliul municipal. În 1936 se naște fiul lor Nathan. Viitorul pare luminos.

Însă după atrocitățile naziste împotriva evreilor germani, Peppy anticipează că Germania va invada Polonia. Ea îl face pe Isaac să-i promite că vor evacua imediat familia dacă se întâmplă acest lucru.

Familia lui Peppy este în vizită la ei din Amsterdam când germanii într-adevăr invadează. Tatăl ei se întoarce la Amsterdam, pe când mama și fratele se alătură familiei Lewin în evadarea lor grabnică în Lituania.

Pentru a intra în țară, ei merg printr-o pădure la mijlocul nopții. Lui Nathan, în vârstă de trei ani, i se spune că lupii îl vor devora dacă scoate un sunet.

La 12 septembrie, un escadron german al morții intră în Lodz și începe să ucidă evreii. Datorită previziunii lui Peppy, familia ei scapă ca prin urechile acului.

Curaçao – insula îndepărtată a speranței

"Consulatul neerlandez din Kaunas declară prin prezenta că pentru admiterea străinilor în Surinam, Curaçao și alte posesiuni olandeze din America nu este necesară o viză de intrare."

Textul vizei pentru Curaçao.

Toți refugiații polonezi din Lituania caută frenetic vize de destinație. Puțini reușesc. Dar Peppy are o idee.

Ea scrie o scrisoare trimisului neerlandez în Letonia, Leendert P. J. de Decker. Ca fost cetățean al Țărilor de Jos, există vreo colonie neerlandeză unde poate merge familia ei? Surinam și

Curaçao în America de Sud permit intrarea dacă ea obține permisiunea guvernatorului, răspunde de Decker. Dar aceasta se dă rar.

Peppy sugerează un plan îndrăzneț. Va face o înscriere în pașaportul ei că nu este nevoie de viză pentru aceste locuri, dar cu omiterea necesității permisiunii guvernatorului? "Trimiteți pașaportul", scrie de Decker. Pașaportul se întoarce cu textul solicitat, datat 11 iulie. Declarația este o cacealmă, dar pare demnă de încredere.

La 22 iulie, Consulul onorific neerlandez în Lituania, Jan Zwartendijk, copiază textul în documentul de călătorie al soțului lui Peppy.

Acum ei au nevoie de o viză de tranzit. Există o singură rută deschisă către America de Sud – prin Uniunea Sovietică și Japonia. Pe 25 și 26 iulie familia îl vizitează pe consulul japonez, Chiune Sugihara. El acceptă viza pentru Curaçao și le eliberează vize japoneze de tranzit.

Există o cale de ieșire.

Momentul crucial – Nathan Gutwirth și Zorach Warhaftig

"Am memorizat atlasele și globul și am devenit experți în conturarea celor mai complicate rute de călătorie pentru ambasadori și consuli. Acolo unde nu exista nicio rută, era pentru noi să creăm una – chiar dacă doar pe hârtie, deocamdată."

Liderul refugiaților Zorach Warhaftig, memorii postbelice.

Nathan Gutwirth crește lângă Haga, în Țările de Jos. În 1935 se mută în Lituania pentru a studia la o Școală evreiască de drept și religie.

Gutwirth se apropie de de Decker și Zwartendijk și întreabă dacă prietenii săi non-neerlandezi pot primi și ei înscripția în pașaport. Sunt în pericol din cauza amenințărilor naziste și sovietice. Răspunsul este "da".

Acesta este momentul crucial. Viza pentru Curaçao devine acum colacul de salvare pentru mulți. Vestea se răspândește rapid.

Un avocat polonez și lider al refugiaților, Zorach Warhaftig, face următorul pas. El negociază cu diplomații despre căile de evacuare și înțelege instantaneu că viza pentru Curaçao poate servi drept temei pentru o viză de tranzit.

El primește una pe 24 iulie – la două zile după soțul lui Peppy. Pe 27 iulie, la o zi după ce familia lui Peppy a fost în vizită la Sugihara, Warhaftig și alți patru reprezentanți ai refugiaților se întâlnesc cu consulul japonez. Poate el să elibereze vize de tranzit pentru toată lumea cu viza pentru Curaçao?

Când Sugihara cade de acord, Warhaftig se pornește prin toată Lituania pentru a convinge refugiații sceptici să obțină cele două vize. La cele două consulate încep să se adune mulțimi.

Jan Zwartendijk – consulul onorific cu o busolă morală puternică

"Fă ceea ce crezi că este corect și apoi taci."

Jan Zwartendijk, din relatările copiilor săi.

Consulul Zwartendijk, care eliberează vizele pentru Curaçao, nu este de fapt un diplomat, ci un om de afaceri. În 1938 devine director al filialei lituaniene din Kaunas a companiei Philips – unul dintre cei mai mari producători de radio și becuri din lume.

În mai 1940, trimisul neerlandez de Decker îi cere să devină consulul onorific. Zwartendijk nu știe nimic despre afacerile consulare, dar acceptă, deoarece consideră că este datoria sa.

Este o situație excepțională. Germania a ocupat Țările de Jos în mai, iar guvernul neerlandez pleacă în exil la Londra. Lituania este o țară neutră și liberă, astfel încât relațiile diplomatice continuă. El este numit oficial pe 14 iunie. A doua zi sovieticii invadează Lituania.

Până în iulie este haos. Afacerile se naționalizează. Băncile, instituțiile evreiești și misiunile diplomatice se închid. În jurul acestei perioade, Warhaftig începe să trimită la Consulatul neerlandez refugiați evrei care vin într-un număr mare.

Zwartendijk, care are un sentiment puternic de bine și rău, nu ezită un moment pentru a începe să scrie vize pentru Curaçao. În două săptămâni, el emite cel puțin 2.345 de vize. El continuă în secret chiar și după ce sovieticii închid Consulatul său și naționalizează filiala Philips pe 3 August.

Risc și pericol – acționare fără imunitate diplomatică

Eliberarea vizelor pentru Curaçao este o propunere riscantă pentru Zwartendijk. Pare oficială, dar nu este o viză adevărată și ascunde necesitatea permisiunii de intrare.

Țările de Jos și Uniunea Sovietică nu au relații diplomatice. Deci, Zwartendijk nu beneficiază de imunitate diplomatică. El nu poate prezice cum vor reacționa oficialii sovietici la acțiunile sale.

Riscurile devin evidente atunci când invadatorii sovietici își trimit gazda, un profesor lituanian, împreună cu soția și fiica sa de 5 ani în Siberia. Ei pot lua cu ei doar o singură valiză. Mulți intelectuali lituanieni suferă aceeași soartă. Nenumărați oameni pur și simplu dispar.

În plus, Țările de Jos sunt ocupate de trupele germane. Dacă familia Zwartendijk reușește să se întoarcă acasă, Gestapo (poliția secretă a Germaniei Naziste) ar putea afla despre acțiunile sale.

Trimisul de Decker recunoaște pericolele. La mijlocul lunii august 1940, el ordonă distrugerea tuturor înregistrărilor consulare. Fiul lui Zwartendijk, Jan, în vârstă de 11 ani, îi ajută să le ardă într-o sobă cu burtă.

Dovada acțiunilor lui Zwartendijk dispare în fum. Ele rămân necunoscute chiar și guvernului neerlandez.

Chiune Sugihara – agent de informații și salvator

"Ceea ce am făcut poate a fost greșit ca diplomat. Totuși, nu puteam abandona acele mii de oameni care depindeau de mine. Nu am făcut nimic special, doar ceea ce trebuia să fac."

Consulul japonez Chiune Sugihara, memorii postbelice.

Consulul Chiune Sugihara și familia sa ajung în Kaunas în 1939. Noul consulat japonez este creat pentru a putea colecta informații despre activitatea militară germană și sovietică.

Sugihara se potrivește perfect pentru această slujbă. Vorbește fluent limba rusă și a adunat anterior informații despre sovietici în Manciuria.

Începe să lucreze cu agenții de informații din Polonia. Ei îi oferă informații despre armata sovietică, el le dă pașapoarte pentru oficialii guvernamentali japonezi și vize de tranzit.

Dintr-o dată, această activitate se întrerupe. La 27 iulie 1940, a doua zi după ce a eliberat vize de tranzit familiei lui Peppy, sute de refugiați evrei se adună în fața Consulatului japonez.

Sugihara invită cinci reprezentanți ai refugiaților să intre, inclusiv pe Warhaftig și secretarul lui. Timp de două ore le ascultă pledoaria pentru vize de tranzit.

Sugihara începe imediat să elibereze vize de tranzit refugiaților, majoritatea pe baza vizei pentru Curaçao. Până la închiderea Consulatului la sfârșitul lunii august, el emite peste 2.100 de vize.

Traseu – prin Moscova și Vladivostok în Japonia

"Știam de ce încercăm să scăpăm, dar nu aveam idee unde vom ajunge."

Refugiatul Marcel Weyland (13 ani în 1939), interviu "Unde, dar în mare" (documentar), 2021.

După obținerea celor două vize, refugiații călătoresc mai întâi la Moscova. Aici, mulți spun că se simt mai mult ca turiști decât refugiați. Majoritatea se opresc la impunătorul hotel nou "Moscova" pentru câteva zile și vizitează obiectivele turistice înainte de a urca trenul Transiberian, care circulă între Moscova și portul Vladivostok. În Vladivostok se îmbarcă pe o navă spre Tsuruga, Japonia.

Este o călătorie lungă: aproximativ 10.000 de kilometri prin opt fusuri orare cu durata de la o săptămână și jumătate până la trei săptămâni. Verificările frecvente de securitate îi sperie pe refugiați, dar vizele îi protejează.

Niek de Voogd – salvatorul de ultimă instanță

În martie 1941, un episod înspăimântător arată puterea vizei pentru Curaçao. În acea lună, 74 de refugiați sunt refuzați să intre în Japonia când ajung în portul Tsuruga. Au vize de tranzit de la Sugihara, dar nu au vize de destinație de la Zwartendijk. Ei sunt returnați în Uniunea Sovietică unde cel mult probabil urmează să fie deportați într-un lagăr de muncă Gulag.

Gutwirth, în Japonia din decembrie 1940, aude despre această tragedie și contactează imediat consulul neerlandez în Kobe, Niek de Voogd. El îl convinge pe de Voogd să-i elibereze vize pentru Curaçao celor 74 refugiați. Funcționează. Li se permite să se întoarcă din Vladivostok și să intre în Japonia.

Kobe și dincolo – sfârșitul vizei pentru Curaçao

După călătoria lungă și stresantă, Japonia pare refugiaților un paradis. Majoritatea merg în Kobe, unde Jewcom, o organizație umanitară creată de comunitatea evreiască locală, aranjează-le locuințe, alimente și îmbrăcăminte și face demersuri la oficiali.

Viza pentru Curaçao a fost o modalitate eficientă de a obține o viză de tranzit și de a scăpa de amenințările naziste și sovietice. Dar refugiații au nevoie de o viză reală de destinație pentru a părăsi Japonia. Ei încep imediat s-o caute în disperare.

Ambasadorul polonez Tadeusz Romer răspunde rapid nevoilor refugiaților și negociază vize de destinație cu misiunile diplomatice ale altor țări. Eforturile sale generează vize pentru peste 1.000 de refugiați – în Palestina, SUA, Canada, Australia, Noua Zeelandă și țările din America Centrală și America de Sud.

În timp ce Japonia începe să se pregătească pentru atacul asupra Pearl Harbor la sfârșitul anului 1941, refugiații rămași, aproape 1.100, sunt deportați la Shanghai, pe teritoriul Chinei ocupat de japonezi. Majoritatea sunt blocați acolo după sfârșitul celui de-al doilea război mondial.

Moștenire – "Îngerul de Curaçao"

Prin crearea și eliberarea vizei pentru Curaçao, de Decker și Zwartendijk lansează o reacție în lanț care este preluată de Sugihara. Sugihara nu pare să fi întâlnit vreodată cu omologii săi neerlandezi – el doar îl sună pe Zwartendijk de câteva ori, îndemnându-l s-o ia mai ușor, deoarece nu poate ține pasul cu scrierea manuală a vizelor de tranzit pentru fluxul de refugiați cu viza pentru Curaçao. Cu toate acestea, această echipă informală salvează mii de refugiați.

Zwartendijk află pentru prima dată că vizele pentru Curaçao într-adevăr au salvat refugiații abia în 1963, când un ziar din Los Angeles publică un articol intitulat "Îngerul de Curaçao." Zwartendijk se simte ușurat, dar modest spune că titlul îi aparține lui de Decker, care a generat ideea și textul. Rareori vorbește despre vize, consideră că nu a făcut nimic special.

Chiar înainte de moartea sa în 1976, fiul lui Zwartendijk, Jan, îi spune că majoritatea refugiaților cu vize pentru Curaçao au supraviețuit. Din păcate, raportul detaliat despre ei ajunge în ziua înmormântării sale.

În 1997, Zwartendijk este recunoscut ca fiind unul din cei "Drepti între popoare" – un premiu pe care statul Israel îl acordă neevreilor care își riscă viața pentru a salva viețile evreilor.

Atunci și acum

Această expoziție spune povestea bărbaților și femeilor a căror compasiune, creativitate și curaj au salvat mii de oameni de la o moarte sigură. Povestește despre câțiva care i-au salvat pe mulți, fiind expuși unui mare risc personal.

După cum a spus mai târziu Jan Zwartendijk familiei sale, ei doar încercau să facă ceea ce trebuie.

Această expoziție nu poate onora pe toți cei care au contribuit la salvarea refugiaților evrei. Aruncă lumină asupra câtorva, a căror poveste este puțin cunoscută în Japonia, și contribuie astfel la înțelegerea istoriei noastre.

Acțiunile acestor eroi ne vorbesc dincolo de loc și timp. Și în zilele noastre, refugiații din întreaga lume fug de persecuție sau război. Soarta lor face apel la fiecare dintre noi aparte și la comunitatea mondială în ansamblu de a proteja drepturile refugiaților.

Ambasada Regatului Țărilor de Jos la Tokyo

Credite

Organizată de Ambasada Regatului Țărilor de Jos la Tokyo
Editor Japonez – Atsuko Hirano

DESIGN ȘI VIDEO

Tanseisha

MULȚUMIRI

Akira Kitade

Akinori Nishikawa (Muzeul portului umanității din Tsuruga)

Olga Coolen și Sergio Derks (Muzeul Philips)

Magnus de Jong

Elyza Lewin

Arlette Stuip

Egbert și Renee de Voogd

Hans de Vries

Faygy Wasyng

Marcel Weyland

Ton van Zeeland

Bert van der Zwan

Edith și Rob Zwartendijk

Ambasada Regatului Țărilor de Jos la Vilnius

CREDITE PENTRU IMAGINI

Alyza Lewin

Comitetul mixt de distribuție evreiesc american (JDC)

Casa Annei Frank

Ewa Rutkowska

Faygy Wasyng

FPG/Getty Images

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Nationaal Arhief

MeijiShowa

Petras Malukas

Muzeul Memorial al Holocaustului din SUA

Yad Vashem